

Vooruitzichten voor economie, arbeidsmarkt en onderwijs: voorspellen en koffiedik kijken

Presentatie voor Noorderlink
Springerzaal, MartiniPlaza, Groningen, 10 maart 2020.

Jouke van Dijk

Hoogleraar Regionale Arbeidsmarktanalyse, Rijksuniversiteit Groningen,
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen; Voorzitter Vakgroep Economische Geografie
Directeur Waddenacademie & Voorzitter SER Noord-Nederland

Email: jouke.van.dijk@rug.nl Website: www.joukevandijk.nl

1

Waar gaan we het over hebben?

- Trends op de arbeidsmarkt
- Hoe staan economie en arbeidsmarkt er nu voor?
- **Demografische ontwikkelingen**
- Economische herstructurering, robotisering en automatisering
- De arbeidsmarkt van Noord-Nederland
- Aansluiting Onderwijs en Arbeidsmarkt
- **Hoe krijg ik voldoende personeel?**
- **Wie moet wat doen?**

2

Uitdagingen HRM-beleid en arbeidsmarktbeleid:

1. **Vervullen vacatures**
2. **Zo veel mogelijk mensen aan de slag**

→ **Is dit een tegenstelling?**

3

De centrale vragen voor de participatiesamenleving:

1. Hoe zorgen we er echt voor dat iedereen zijn of haar **talenten** kan **benutten**? Welke concrete maatregelen zijn het meest effectief?
2. Welke concrete **mogelijkheden** hebben **werkgevers** om de grote groep **mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt** een passende plek te geven binnen de organisatie en op welke manier kan dat het beste bereikt worden?

4

Trends op de arbeidsmarkt

1. Economische crisis, groei stagnatie → **krapte op de arbeidsmarkt**
2. Krimp/vergrijzing: beroepsbevolking neemt af, tenzij doorwerken na 65
3. Verschillen tussen landsdelen nemen af, binnen landsdelen toe
4. **Economische herstructurering naar meer diensten gaat door**
5. Kennisintensivering, ICT-revolutie, opleidingsniveau stijgt: maar ook 250.000 analfabeten en 1,5 miljoen laaggeletterden
6. **Banen op MBO-2/3 niveau verdwijnen door robotisering en automatisering en die banen komen niet weer terug, maar wel andere!!**
7. Grotere mobiliteit, lossere relatie woon-werk locatie, zelfrijdende auto?
8. Veranderende arbeidsverhoudingen (flexibiliteit, ZZP, leven lang leren)
9. Veranderende competentie-eisen → 21st century skills
10. **Decentralisatie van (arbeidsmarkt)beleid door rijk naar gemeenten**

5

John Maynard Keynes prediction in 1930:

In the summer of 1930, at the start of the Great Depression, John Maynard Keynes gave a speech in Madrid entitled «Economic Possibilities for our Grandchildren». He stated that, over time, humankind was solving its economic problems thanks to the process of capital accumulation.

He predicted that the standard of living in progressive countries would, in one hundred years, be between four and eight times higher than it was in 1930, and that the standard working week would be fifteen hours. An important societal problem foreseen in Keynes' prediction would be **how to spend leisure time** (Keynes, 1963).

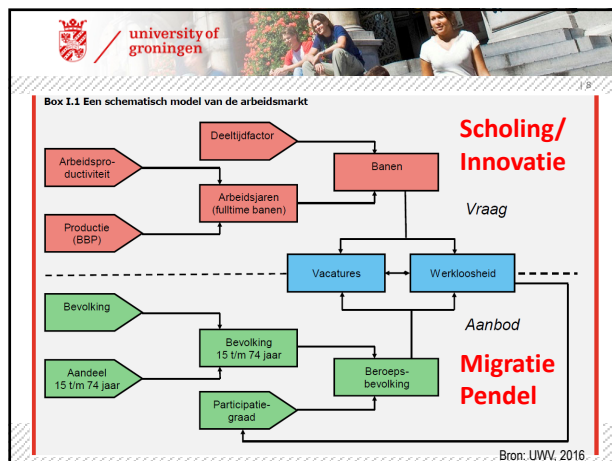
6

university of

groningen

Voorspellen is moeilijk!

7

8

9

university of

groningen

September 2014: Minister sluit baanloze toekomst niet uit

Din, 30-9-2014

DEN HAAG Minister Lodewijk Asscher van Sociale Zaken sluit niet uit dat er in de toekomst voor veel mensen geen betaald werk meer is.

Door technologische ontwikkelingen kan de recente arbeid straks wellicht door robots of machines worden verricht. De overheid moet er dan voor zorgen dat er voor die mensen wel een inkomen is, zodat ze kunnen blijven profiteren van de welvaartsproei.

Asscher zei dat tijdens een congres in Den Haag. Hij onderstreepte dat het kabinet het niet zo ver wilt laten komen. Het zit er op bijvoorbeeld onderwijs, opleiding, verhoging van de loon op arbeid en een betere begeleiding van werklozen om te verhinderen dat steeds meer werklozen afhankelijk worden van de overheid.

Volgens de minister is de angst dat veel werklozen afhankelijk worden van de overheid terecht. De rijksoverheid moet ervoor zorgen dat de toekomst niet uitvalt.

Asscher zei niet wat de overheid precies moet doen om mensen een inkomen te verschaffen als er in de toekomst overhoofdt geen werk meer voor hen is. Er moeten dan 'nieuwe instrumenten' komen, maar welke liet hij in het midden. Ook moet dan het belastingstelsel op de helling, omdat er bijvoorbeeld minder loonbelasting binnenkomt.

Voorzitter Rutger Cassele van vakbond De Unie noemde de uitspraken van Asscher heftig. 'De inkomen van de middenklasse is nog niet droog, waarin de regering zegt honderdduizenden banen te willen creëren en dan nu deze uitspraak.' Als Asscher meent deze trend waar te nemen, moet hij ook met een plan komen voor de middenklasse die dan de drape is, vindt Cassele. 'Want dat is de groep die het werk kwijtraakt.'

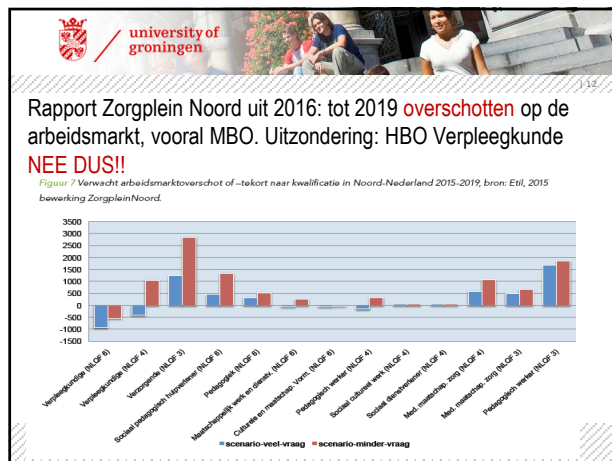
10

university of

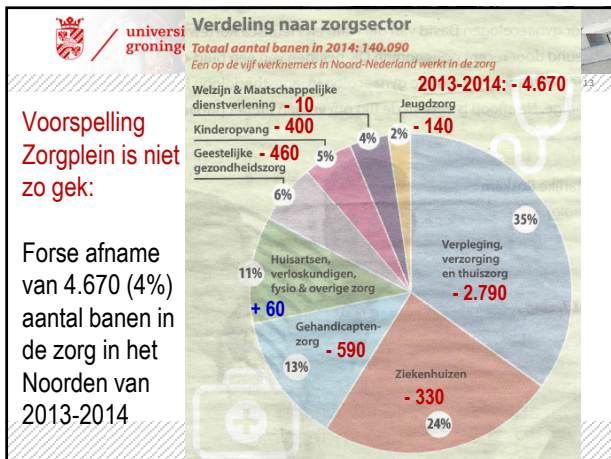
groningen

Kop in Dagblad van het Noorden, 17 maart 2016

11

12

13

14

15

16

17

18

19

university of groningen

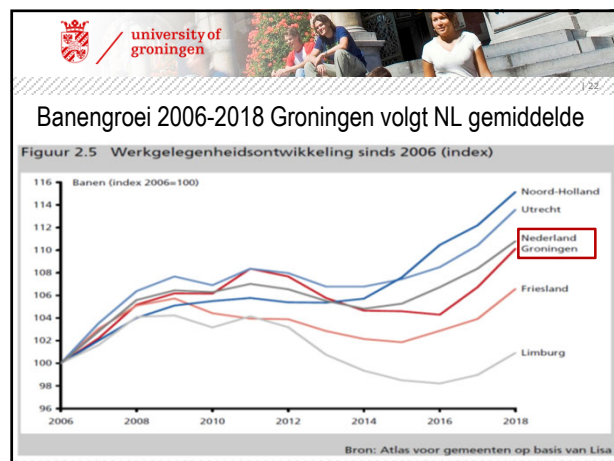
Wat moeten en kunnen we er aan toen?

En hoe dan en door wie?

20

21

22

23

university of groningen

'Stoppen gaswinning kost mogelijk duizenden banen'

Gaat het stoppen met de gaswinning 20.000 banen kosten?

Het besluit van minister Wiebes om de gaswinning op termijn helemaal te stoppen, heeft grote gevolgen voor de werkgelegenheid. Mogelijk gaan er daardoor duizenden banen verloren.

De gevolgen zijn veel groter dan gedacht, zegt Lambert Zwiers van werkgeversorganisatie VNO-NCW Noord tegen RTV Drenthe.

24

WOENSDAG 10 OKTOBER 2018, 06:00

RTV Noord checkt: Verliest Groningen 20.000 banen als de gaskraan dicht is?

NOORDZAKEN

FACT CHECK

Valt erg mee, want aardgaswinning zelf vergt weinig arbeid en distributie blijft. Andere energie maken vergt meer arbeid.

Twintigduizend banen weg? Zesduizend? Of tienduizend? Allemaal getallen die rondgaan wanneer het over de gevolgen van het dichtdraaien van de gaskraan gaat.

25

university of groningen

PBL: Energie transitie zorgt voor (nog meer) krapte op de arbeidsmarkt, ook in Groningen!

Figure 1
Veranderingen op arbeidsmarkt door energietransitie in 95%-reductiescenario per provincie

Verandering in vraag naar arbeid

Spanning op arbeidsmarkt

Verandering in 2030, met invroersteringen ten behoeve van energietransitie, energieproductie en -gebruik in 2030
Bron: PBL

26

university of groningen

Demografische trends

27

DAGBLAD VAN HET NOORDEN

'Het Noorden loopt leeg'

■ CBS: Bevolking krimpt sterk ■ Grootste daling in bevolgingsgebied

Prognose bevolkingsgroei per gemeente (2018-2035)

in procenten

18%
0%
-20%

28

university of groningen

Bedreigd Bestaan (1959)

30 november 1959 eerste exemplaar uitgereikt aan Commisaris van de Koningin W.A. Offerhaus.

bedreigd bestaan noord groningen

bedreigd

29

university of groningen

Bevolkingsgroei tussen 2018 en 2035 (prognose)1

Van 2018 - 2035: groei in de stedelijke gebieden

Minder dan -10 (%)
-10 tot -5 (%)
-5 tot -2.5 (%)
-2.5 tot 2.5 (%)
2.5 tot 5 (%)
5 tot 10 (%)
10 of meer (%)

Bron: CBS, PBL

30

university of
 groningen

Prognoses zijn erg onzeker:

Ondergrens:
veel krimp

Prognose:
enige krimp

Bovengrens:
weinig krimp

Bevolkingsprognose tussen 2018 en 2025 (ondergrens prognose)

Bevolkingsprognose tussen 2018 en 2025 (prognose)

Bevolkingsprognose tussen 2018 en 2025 (bovengrens prognose)

[illegible]

Bevolking groeit in alle provincies

Bevolking (index 1990 = 100)

Jaar

Stad
Nederland
Westerkwartier
Groningen
Oost Groningen Belevingsgebied

Bron: Atlas voor gemeenten

[illegible]

University of Groningen

Migratie patronen van/naar de stad Groningen

Binnenlandse verhuizingen van en naar de gemeente Groningen, 2013-2016

Meer vestigers in Groningen dan vertrekkers

Meer vertrekkers uit Groningen dan vestigers

Netto winst Gr.

Netto verlies Gr.

Migratie naar leeftijd

Ruimtelijke uitsortering via het roltrap model:
jongeren gaan naar de stad voor hoger onderwijs
Braindrain is vooral binnen het Noorden en naar Randstad

university of
groningen

Groningen strijdt tegen lonkende Randstad

RICHOLD BRANDSMA

Groningen De strijd om de student huist al nu. Groningen zet alle zellen bij om studenten voor de stad te behouden als ze klaar zijn met hun studie.

Volgens de laatste Elsevier is Groningen de leukste studentestad van Nederland. Van de duizenden KENI-topers die maandag arriveerden, verdwijnt desondanks het merendeel over een paar jaar richting Randstad. Zo ook naar het werk dat ze in Groningen of de directe omge-

ving niet kunnen vinden. „Groningen is een geweldige stad, maar zo zou kilometer naar beneden moeten gaan. De stad ligt overal te ver vandaan”, zegt laatstejaarsstudent verpleegkunde Laura in een gesprek met deze krant. „Als de locatie beter was geweest, was ik hier blijven wonen.”

Naar de mening van weethouder Joost van Keulen (VVD, economische zaken) kiest veel afgestudeerden de snel voor een vertrek. „Het is een illusie te denken dat we in Groningen alle afgestudeerden om baan kunnen vinden. Bied dat er

‘Weggaan uit de Stad moet een weloverwogen keuze zijn’

mensen vertrekken, is te begrijpen. Maar we willen wel dat mensen de keuze weloverwogen maken. De weethouder vindt dat studenten zich meer zouden moeten verdiepen in de stad waar ze hun studententijd doorbrengen. Hij be-

griipt niet dat een student tegen ze kant zegt dat er weinig culturele voorzieningen zijn. „Groningen heeft behoorlijk veel te bieden.” Van Keulen wil studenten helpen hun kennis over de stad te vergroten. Daarvoor heeft de weethouder verbond gesloten met de Rijksuniversiteit Groningen, Hanze School, studentenverenigingen, bedrijfsleven. „We organiseren bedrijfsbezoeken en netwerkbijeenkomsten, maar merken dat het inderdaad is hiervoor studenten interesseren.”

pagina 26

37

Is er echt sprake van Braindrain?

- Hoeveel % van de in de drie Noordelijke provincies geboren WO studenten gaan aan de RUG studeren?
- Hoeveel % van de RUG studenten komt van buiten de drie Noordelijke provincies?
- Hoeveel % van de afgestudeerden aan de RUG woont 2 jaar na het afstuderen nog in het Noorden?
- En na 6 jaar?

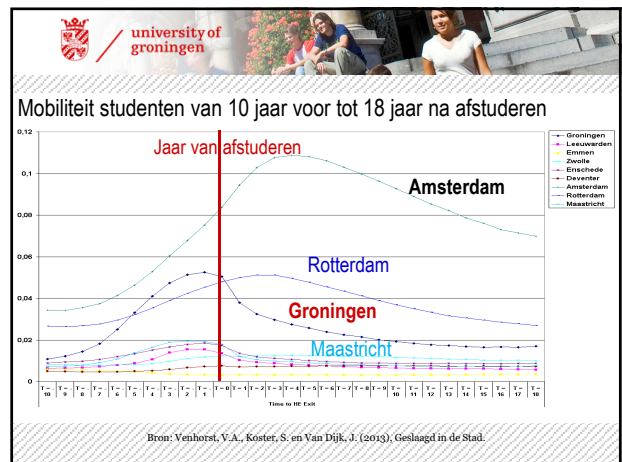
38

Waar komen de RUG studenten vandaan?

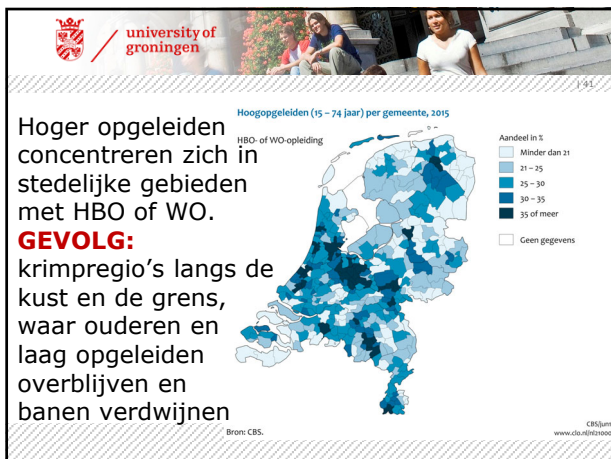
- 65% van de in het Noorden geboren WO studenten krijgen een diploma van de RUG, **35%** gaat naar elders vooral TU
- 47%** van de RUG studenten is uit het Noorden afkomstig en dus **53%** van buiten het Noorden
- Twee jaar na afloop na de studie woont **49%** van de RUG afgestudeerden in het Noorden. Vier tot zes jaar na afstuderen is dit aandeel gezakt tot respectievelijk **40%** en **36%**.

Woonlocatie 16 jarige leeftijd	Woonlocatie 2 jaar na afstuderen	Woonlocatie 4 jaar na afstuderen	Woonlocatie 6 jaar na afstuderen
97,5% Noorden	48,9% Noorden	40,3% Noorden	36,4% Noorden
2,5% Niet-Noorden	51,1% Niet-Noorden	59,7% Niet-Noorden	63,7% Niet-Noorden

39

40

41

'Ik vind de rust hier wel fijn'

longeren, volwassenen en ouderen hebben allemaal zo hun redenen om hun geboortedorp achter zich te laten. Maar niet zelden keren mensen op enig moment terug.

Hoogleraar: Jongeren trekken weg, maar keren ook terug

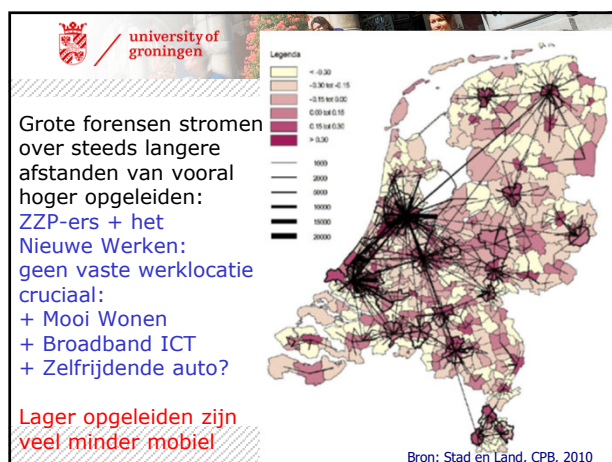
'Familie, vrienden en het sociale leven zijn motieven om te blijven'

De meeste mensen die in Wageningen wonen, zijn van Wageningen afkomstig. De meeste die in Wageningen wonen, zijn van Wageningen afkomstig. De meeste die in Wageningen wonen, zijn van Wageningen afkomstig.

42

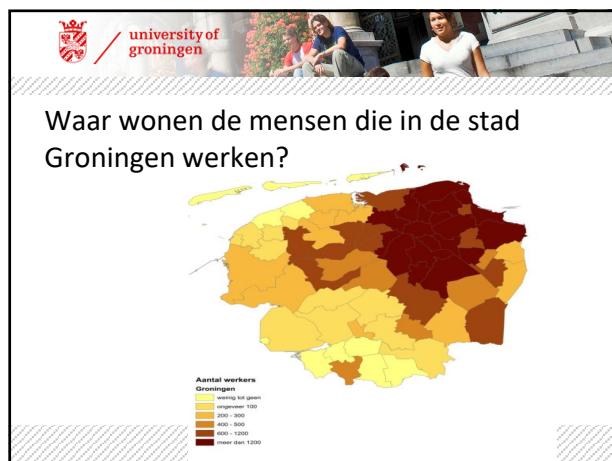
43

44

45

46

47

48

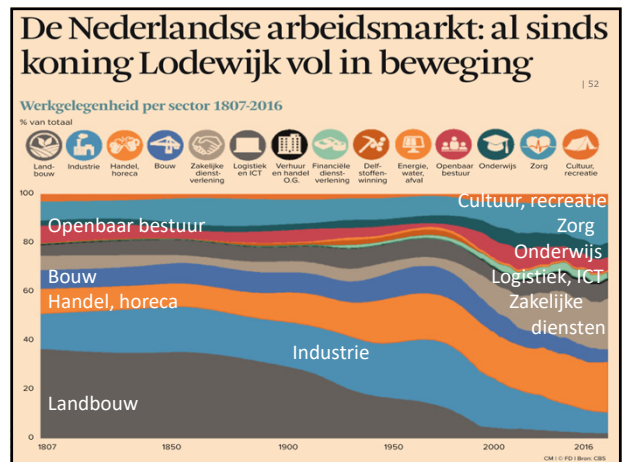
49

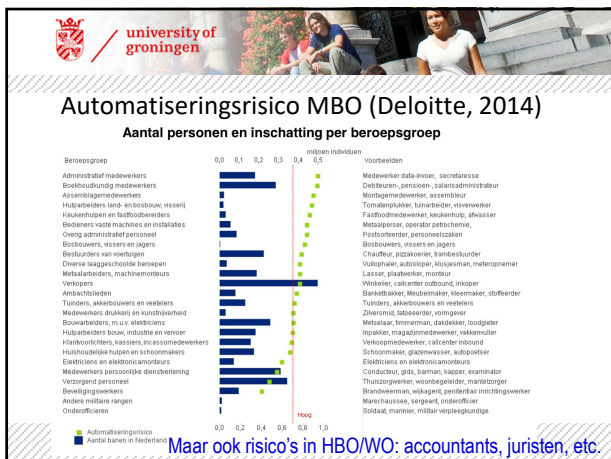
50

51

52

53

54

university of groningen

de Volkskrant

Adidas gaat weer sportschoenen laten maken in Duitsland - door robots

Sportmerk Adidas gaat weer sportschoenen maken in eigen land. Bijna een kwart eeuw nadat het Duitse bedrijf de massaproductie van sneakers, hardloopschoenen en voetbalschoenen naar laaglopende landen als China en Vietnam verhuisde, opent Adidas volgend jaar een zogeheten "Speedfactory" in Duitsland, waarbij robots het werk doen. Dit moet kosten en tijd besparen.

'Liefst 120.000 banen extra dankzij robots'

Gisteren, 12:34

AMSTERDAM Robots en computers een bedreiging voor de werkgelegenheid? Niet volgens de economen van de Rabobank. ICT-investeringen hebben juist een positief effect op de werkgelegenheid onder vooral laag- en laagopgeleiden, luidt de conclusie van een woensdag gepubliceerd onderzoek. Tot 2020 komen er 120.000 banen bij.

Telegraaf 30 maart 2016

55

24 Profiel Bron: Financieel Dagblad, 21 mei 2016

De robot komt onze banen stelen, maar dat zijn er wel veel minder dan Oxford-onderzoekers vreessen

Weinig banen bedreigd door robot en computer...

Percentage werknemers met hoog risico op verdringing

Costenrijk Duitsland
Verenigd Koninkrijk
Noorwegen
Nederland
Italië
Oeso-landen
VS
Frankrijk
Denemarken
Zweden
Japan
België
Finland
Estland
Zuid-Korea

0% 4% 8% 12%

...maar laagopgeleiden hebben wel een probleem.

Percentage werknemers met hoog risico op verdringing

Basisschool vmo havo, vwo mbo hbo, wo

56

university of groningen

Mismatch Onderwijs & Arbeidsmarkt?

Verticale mismatch: het niveau van de opleiding is te hoog of te laag

Horizontale mismatch: het niveau van de opleiding is goed, maar het type niet

1. Hebben we het over opleiding, kwalificaties of vaardigheden?
2. Hebben we het over de korte termijn (baan als schoolverlater) of over de lange termijn (loopbaan)?

57

Sluiten vraag en aanbod op de arbeidsmarkt nog wel aan? Misschien meer dan we denken

Bron: Financieel Dagblad AFGELOPEN ZATERDAG 18 mei 2019

Mismatch op arbeidsmarkt?

WERKLOOSHEID

Werkloosheid (% beroepsbevolking)

2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2003-2008: herstel en hoogconjunctuur
2014-2019: herstel en hoogconjunctuur

VACATURES

Vacatures (% werkgelegenheid)

2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2003-2008: herstel en hoogconjunctuur
2014-2019: herstel en hoogconjunctuur

Toelichting

Beweegt de lijn naar rechts en naar boven, dan is er hogere werkloosheid bij dezelfde vacaturegraad of zijn er meer vacatures bij dezelfde werkloosheid. Dat zou duiden op een slechtere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De grafiek laat zien dat dit in Nederland niet het geval is.

58

university of groningen

Krijgen schoolverlaters werk in het eigen domein?

Aansluiting huidige functie naar niveau en richting (%)

	Werkzaam in kerndomein	Horizontale mismatch	Verticale mismatch	Dubbele mismatch
MBO-BOL 1	63	21	3	12
MBO-BOL 2	52	17	10	21
MBO-BOL 3	60	10	12	18
MBO-BOL 4	69	11	6	15
MBO-BBL 1	27	18	19	37
MBO-BBL 2	57	11	15	17
MBO-BBL 3	62	5	24	9
MBO-BBL 4	77	5	14	4
HBO	65	11	13	10

Bron: ROA, 2013

1 op de 3 niet! Probleem? Of teken van flexibiliteit / adaptief vermogen?

59

university of groningen

'Vaste baan is niet langer de norm'

Flexibilisering van de arbeidsmarkt in Nederland

Werkloosheid (% beroepsbevolking)

2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2003-2008: herstel en hoogconjunctuur
2014-2019: herstel en hoogconjunctuur

VACATURES

Vacatures (% werkgelegenheid)

2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2003-2008: herstel en hoogconjunctuur
2014-2019: herstel en hoogconjunctuur

Nog wel vast werk voor onderscheidende technici en ICT'ers?

met een flinke groei van hun baan
met een flinke groei van hun baan
met een flinke groei van hun baan

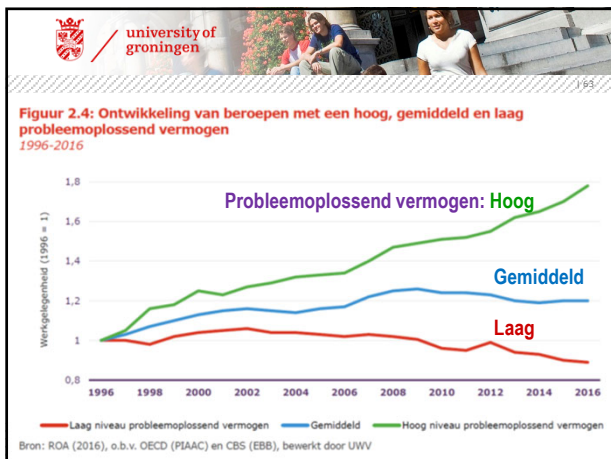
60

61

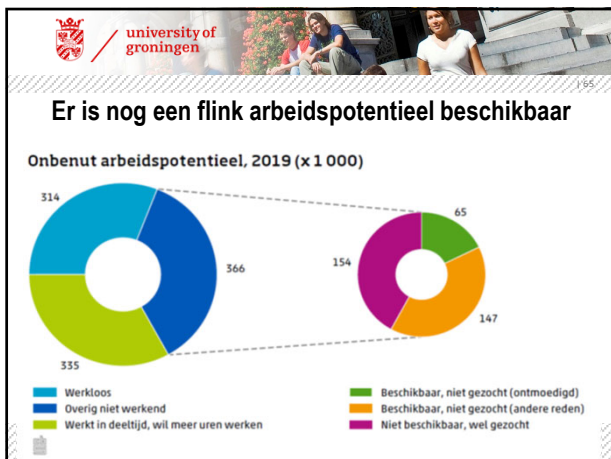
62

63

64

65

66

67

68

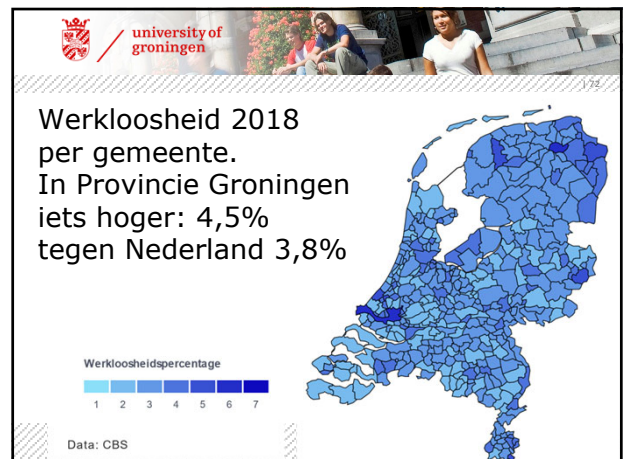
69

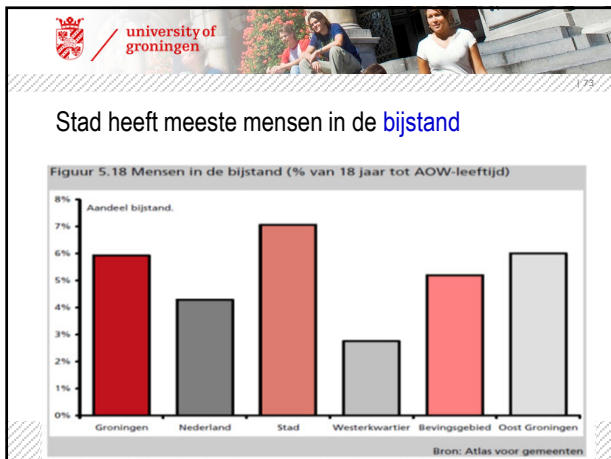
70

71

72

73

university of groningen

Afbakenen - re-integratie mogelijk?

(Bron: Sol, Glebbeek en Edzes)

Afstand tot de reguliere arbeidsmarkt:

Nee		Ja		
		Overbrugbaar	Niet overbrugbaar	
Banen Re-integratie overbodig	Afdoende motivatie	Match	Scholing / training Re-integratie	Loon-subsidie Compensatie productiviteitstekort KAN werken
Banen creëren Taaksplitsing	Controle Prikkel en Sancties Work first	Informatie Bemiddeling Matching	Sociale en psychologische training Wegnemen praktische barrières	Niet mogelijk: Re-integratie werkt niet
			Subsidiering loonkosten Aanpassen arbeidsplek Afdekken risico's	Naar beschermde arbeid WSW Uitkering

74

LC

Zonder sollicitatie toch een baan

Het Financieel Inghoud
Maandag 1 oktober 2019

GOUD Een sollicitatiebrief is niet nodig. Ook een cv hoeven werkzoekenden niet in te leveren. Iedereen die zijn naam op een lijst zet, krijgt een baan bij internetbedrijf Mammoet.

De eerste printreclames stonden op de dag van de afslag van vijf voor negen op de stoep, vertelt directeur van de Volder van Mammoet, een man wiens cv telkens op de grote maptel belandt vanwege zijn leeftijd, een vrouw die gehoorlijk Nederlands spreekt en een vrouw die wel werk heeft maar voor te weinig aan.

Iedereen die zich bij Mammoet meldt, krijgt werk. Geplaatst worden alleen hun namen op een lijst te schrijven. Het internetbedrijf in Gouda, dat babyproducten verkoopt, is het allereerste bedrijf in Nederland dat op deze overbodige manier mensen werft. 'Het is eng, nou, gespannen moet ik zeggen, want je weet niet wie je krijgt, maar je gaat ze wel aanpakken', zegt De Volder.

De methode heeft open haring en is afkomstig uit de Verenigde Staten af specifiek van het bedrijf Greyton Bakery, dat broodjes bakte voor luchtvaartmaatschappij Delta Airlines, supermarkten Whole Foods en gelateria Ben & Jerry's. De sollicitatieprocedure is ontstaan bij het adviesbureau Van Oordt en Berghman. De bakkerij helpt mensen die moeite aan de bak komen aan werk. De slogan luidt: 'We kunnen onze medewerkers ook aanbrengen'.

'Ik heb gereageerd omdat ik me eindelijk welkom voelde'

Lees de Volder, directeur van Mammoet

ARBEIDSMARKT

Wij zoeken jou!

JOUJOUJOUJOU!!!

In een tijd waarin bijna de helft van de vacatures overvuld blijft, is de banenmarkt veranderd in een schoonheidswedstrijd voor werkgevers. 'We willen duidelijk maken dat mensen bij ons in een warm bad terechtkomen.'

75

Opinie

ARBEIDSMARKT

We kunnen ons personeelstekort best oplossen, als we meer mensen laten meedoen

| 76

ILLUSTRATIE: MAX NORMAN VOOR HET FINANCIELE INGHOUT

76

university of groningen

AD Nieuws Regio Sport Show Video Koken & Eten

▲ Foto: ter Illustratie. © Shutterstock

Unilever kijkt niet meer naar cv en plots is de helft van het aantal managers vrouw

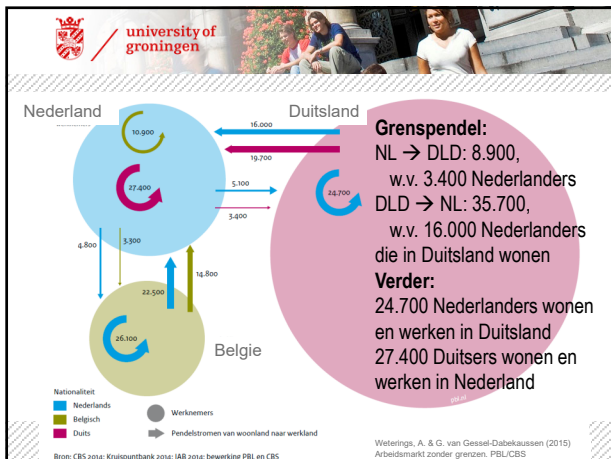
De tijd dat je met klamme handjes en in je netste pak of meest flatterende jurk jezelf moest zien te verkopen aan je toekomstige werkgever is voorbij. Unilever, met 169.000 medewerkers een van de grootste werkgevers wereldwijd, selecteert personeel voortaan via onlinegames en videogesprekken. Gevolg: het aantal vrouwen is gestegen naar meer dan 50 procent.

77

university of groningen

Meer grenspendel met Duitsland?

78

79

Wie moet wat gaan doen?

80

81

Oplossingen voor krappe arbeidsmarkt:

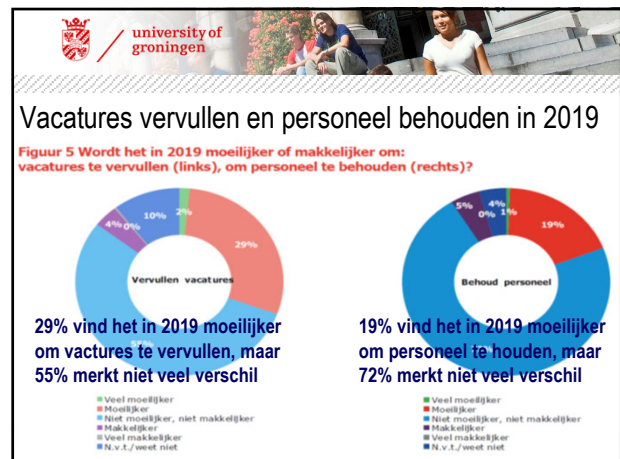
1. Hogere productiviteit door **investeringen** in geavanceerde **kapitaalgoederen** en **ICT** in bedrijven
2. Hogere productiviteit door **inzet van slimmere arbeid**: meer investeringen in menselijk kapitaal: onderwijs- en scholingsbeleid; 21st century skills, leven lang ontwikkelen
3. Hogere productiviteit door **slimmere inzet van arbeid**: **HRM-beleid** verbetering van de interne arbeidsorganisatie binnen bedrijven, carrièrepaden, arbeidsvreugde, taakafplitsing (job carving)
4. Externe organisatie en hogere productiviteitsgroei: flexibiliteit van de economische structuur en **arbeidsmarkt instituties**
 → **kwaliteit en kwantiteit van human capital en de bijbehorende regelgeving zijn van cruciaal belang voor werkgevers.**

82

Wat te doen bij gebrek aan personeel?

- **Meer betalen** dan uw concullega, betere arbeidsvoorwaarden, prettiger werkomstandigheden
- **Behoud uw personeel door in ze te investeren: Leven Lang Ontwikkelen**
- **Slimmer werven** door nieuwe doelgroepen aanboren (migranten, statushouders, deeltijdwerkers, andere sectoren)
- **Vergeet de geschikte kandidaat, ga voor de ongeschikte**
- → maak die geschikt door opleiding/training (+ leven lang ontwikkelen, liefst samen met andere bedrijven of op sectorniveau (O&O-fondsen))
- → pas de organisatie aan aan de werknemer via taakafplitsing (job carving) en/of slimme technologie of specifieke werktijden
- **Creatieve aanpak: neem iedereen aan die bij je wil werken**
- **Stel uitbreidingsplannen uit**

83

84

university of groningen

Wat kan het (gemeentelijk) arbeidsmarktbeleid?

- › Voldoende kennis over voorspellen van de toekomstige vraag naar arbeid en over de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt? **Nee!**
- › Kan dat beter? Ja, maar slechts in zeer beperkte mate
- › **De arbeidsmarkt is regionaal (pendel) en vraagt om een arbeidsmarktbeleid op regionaal niveau (incl. Duitsland?)**
- › Effectiviteit van arbeidsmarkt (re-integratie) beleid is vaak klein
- › Er zijn nauwelijks voorbeelden van "best practices" die netto echt effectief zijn (veel **beleidshomeopathie?**)
- › **Wees daarom realistisch in de doelstellingen.**
- › **Enige echte oplossing voor krapte: meer mensen die (meer uren) willen werken! Maak dat aantrekkelijk! Ook voor buitenlanders!**

85

university of groningen

Wie moet wat gaan doen?

- › **Ondernemers: nieuw banen creëren** (job carving), investeren in scholing, stageplaatsen, leven lang leren, meer contacten met docenten.
- › **Onderwijs:** flexibeler onderwijsprogramma's, docenten en leerlingen moeten naar bedrijven en andersom; onderwijs moet ook leuk zijn;
- › Talenten maximaal benutten, maar niet iedereen kan MBO-4 halen
- › **Opleiden voor een loopbaan, niet voor een baan; een beroeps-opleiding is geen bedrijfsopleiding; 21st century skills + vakopleiding; beter een 'verkeerde' ('pret')opleiding dan voortijdig schoolverlater; leven lang leren**
- › **Overheid:** flexibeler regels voor combinaties onderwijs-werken-uitkering, **anders denken over arbeid om sociale uitsluiting te voorkomen**
- › **Ouders/Leerlingen:** besef dat investeren in jezelf nodig is
- › **Ga het samen oplossen in plaats van te klagen dat de andere partij het niet goed doet, niet snapt, niet wil, niet kan etc.**

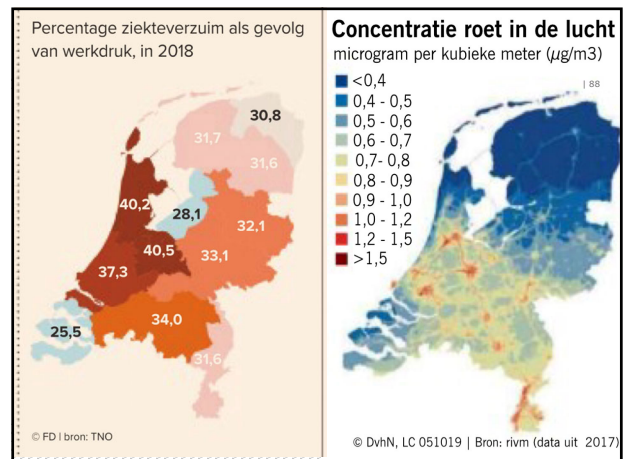
86

university of groningen

ER IS GEEN SIMPELE OPLOSSING!!!!

Maar wel een gezamenlijke verantwoordelijkheid

87

88

university of groningen

Nederlandse gelukkigste Europeaan

Nederland telt percentage het grootste aantal gelukkigste inwoners van Europa. Dat heeft ook sociale, ruimtelijke componenten, bevestigd hoogleraar Dimitris Ballas in zijn oratie die hij gisteren uitsprak aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Percentage van de bevolking dat zich 'erg gelukkig voelt'

Des te meer een land op de kaart is uitgelijnd, des te gelukkiger de inwoners zich voelen.

Let op: De kleuren van de landen corresponderen met de regio's in de kaart.

Meest gelukkig (%)

Nederland	56.1
Frankrijk	51.1
Duitsland	47.1
België	43.5

Minder gelukkig (%)

Italië	12.9
Polen	12.3
Litanië	9.3
Litanië	8.4

'Werkloos worden heeft veel meer impact op het geluksgevoel'

Mensen met lagere inkomens voelen zich gelukkiger als ze meer gaan verdienen, maar bij hogere inkomens werkt dit andersom. Dit is vooral het geval bij mensen die werkloos worden. Het verlies van werk heeft een veel groter negatief effect op het geluksgevoel dan het vinden van werk. Dit is vooral het geval bij mensen die werkloos worden. Het verlies van werk heeft een veel groter negatief effect op het geluksgevoel dan het vinden van werk.

89

university of groningen

Vooruitzichten voor economie, arbeidsmarkt en onderwijs: voorspellen en koffiedik kijken

Presentatie voor Noordlink
Springerzaal, MartiniPlaza, Groningen, 10 maart 2020.

Jouke van Dijk

Hoogleraar Regionale Arbeidsmarktanalyse, Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen; Voorzitter Vakgroep Economische Geografie

Directeur Waddenaacademie & Voorzitter SER Noord-Nederland

Email: jouke.van.dijk@rug.nl Website: www.joukevandijk.nl

90